

Rocznik slawistyczny wydawany przez Jana Łosia, Kazimierza Nitscha i Jana Rozwadowskiego. T. III. Kraków. 1910. VIII+398 str. Cena 10 K. — T. IV. 1911. IV+346 str. Cena 8 K.

Krakovskega „Letnika slavističnega“, katerega smo z veseljem pozdravili tudi v Lj. Zvonu (1910, str. 635—636), sta izšla III. in IV. knjiga, ki poročata o napredku slovanskega jezikoslovja v letih 1909 in 1910. Novo slavistično glasilo se je z veliko pohvalo sprejelo v slovanskih in neslovanskih strokovnjaških krogih. Njegovo ime sicer ni natančno, kajti v slavistiko spadata tudi književna zgodovina in narodopisje, ali to so neizmerno obširna polja in veseli smo zazdaj, da dobivamo takoj in kolikor mogoče popolna poročila o vsem, kar se je pisalo v kakem letu o slovanskih jezikih, že v teku prihodnjega. Sicer pa prinašajo bibliografijo o drugih strokah slovanske filologije in še o slovanski zgodovini, ki se na Ruskem tudi šteje v „slavjanovéděníje“, Izvěstija otdělenija ruskago jazyka i slovesnosti peterburške akademije. Mimogrede omenim, da se ta bibliografija preveč drobi in da ni vselej zanesljiva in popolna, ali te pomanjkljivosti bi se pri takem zavodu, kakršen je ruska akademija, dale lahko odpravili.

„Rocznik slawistyczny“ prinaša od III. letnika tudi „samostalne razprave, dotikajoče se načelnih vprašanj slovanskega jezikoslovja“. Taka omejitev je res potrebna in najbolj bi bili na svojem mestu tudi tukaj pregledi kakršen je Beličev (v III.) „Zum heutigen Stande der serbokroatischen Dialektologie“, pisan s stališča novejšje lingvistike in važen za Slovence še posebej zaradi nazorov o kajkavskem narečju na Hrvaškem in Ogrskem.

V „kritičnem delu“ nahajamo iz peresa dobro izbranih strokovnjakov ocene takih del kakor Brugmannovega Grundriss der vergl. Gram. (Meillet v Parizu), Leskienovega Handbuch der albulgarischen Sprache (Meillet) in Grammatik der albulg. Sprache (Ščepkin v Moskvi), Bernekerjevega Slavisches etymologisches Wörterbuch (Vasmer v Peterburgu), Hujerjevega Slovanská deklinace jmenná, Brochove slovanske fonetike (Očerk fiziologii slavjanskoj rěči) za srbski jezik (Belić) itd. Želeti bi bilo, da se Brochovo delo oceni in dopolni tudi za slovenski jezik tako, kakor sta storila Belić in Łoš (za bolgarščino). Slovence častno zastopa dr. Anton Breznik z jedrnato oceno Paula Dielsa Studien zur slavischen Betonung (IV. 148—151).

Jako važno je posebno za sloveniste obširno poročilo (III. 177—203) prof. Oskarja Asbótha v Budapešti, ki je pri ogrski akademiji začel izdajati zbirko razprav o slovanskih narečjih na Ogrskem, o nje I. zvezku (l. 1909): A vashi de gkúti szlovén nyelvjárás hangtana. Irta Pável Ágost. To je: Glasoslovje slovanskega narečja v Cankovi, napisal Avgust Pável. Knjiga bi res ostala slavistom neznaná, ali zdaj jo na podlagi Asbóthove ocene lahko vsak študira tudi v podrobnostih. Dozdaj smo narečje ogrskih Slovencev poznali samo iz knjig, ki niso brez tujega vpliva, in iz mimogredočih dialektoloških opazovanj (n. pr. Oblakovih; zdaj pa prim. „Národno blágo vogěskij Slověncov“, ki ga je zapisal Št. Kúhar v Bratoncih in izdal

prof. K. Štrekelj v Časopisu za zgodovino in narodopisje VII. 107 sl. in VIII. 47 sl.) Tukaj imamo pred seboj dober sistematičen opis vsaj glasoslovja narečja, ki se govori $\frac{3}{4}$ ure za Radgono in ima marsikaj skupnega s sosednimi štajerskimi narečji, za katera služi Asbóthu kot primer od Fr. Ilešiča v Archivu f. slav. Phil. XXI., XXII. in XXVI. opisano narečje pri Sv. Jurju na Ščavnici. Asbóth lahko svojega učenca, ki sprva ni imel pri rokah niti Pleteršnikovega slovarja, v marsičem popravlja in dopolnjuje, n. pr. je razložil (str. 199—200) oblike učeničke, vucke itd. za učeniki, volki, ki so Miklošiču, R. Brandtu, Škrabcu in Oblaku delale toliko preglavic. V posebni razpravi (gl. poročilo T. Ostojiča v istem Roczniku III. str. 328), izdani od ogrske akademije, je Asbóth pokazal, da *j* pri ogrskih Slovencih in tudi pri sosednih Madžarih (tako Slovenci govorijo in tako se torej tudi piše!) prehaja v *gy* (dj, d), ki se je po nezvenečih soglasnikih razvil v *ty* (t), ta pa tudi v drugih slovenskih narečjih v *k*, torej n. pr.: vucje (volki), vucfe, vucke. To je jasna razlaga in se je res mogla „schon beinahe mit Händen greifen“, ali našim filologom niso bile dovolj znane dotične slovenske in madžarske dialektološke posebnosti. Vse to pa nam kaže, da moramo tudi na Slovenskem imeti znanstvenike, ki bi sledili za madžarskimi spisi o našem jeziku, književnosti in zgodovini in bi nam tudi v domačih glasilih o tem poročali; pri Srbih in Hrvatih skrbi za to navadno Letopis Matice Srpske v Novem Sadu.

Ene razlage gradiva svojega učenca pa Asbóth ni pogodil. Našel je (str. 196 do 197) pri naših Prekmurcih prefiks *vi-* za *vy-*, katerega nahajamo namesto *iz-* pri severnih Slovanih in deloma tudi v staroslovenskih spomenikih, pri nas pa ostanke tudi v zahodnih narečjih in še pri čakavcih; na Ogrskem se bojda glasi *vö*, na pr. *vö'kópajo*, *vö'dati*, *vö'gnào*. Ako bi se mogle te in druge besede res tako tolmačiti, imeli bi pred seboj neizmerno važen pojav: privrženci „panonske hipoteze“, t. j. da je domovino staroslovenščine iskati v Panoniji, bi imeli v takem *vy-* nov dokaz, drugi jezikoslovci bi mogli videti v njem vzhodni most, ki vodi k češčini-slovaščini. Vondrák bi ga lahko rabil v potrdilo, da so brižinski spomeniki nastali na Ogrskem, ali za slovacizme v njih bi se izgubil lep dokaz. Vendar vsega tega ne bo in ne more biti, kajti ta ogrskoslovenski *vö* je naš prosti *vun* (ali *ven*). Čudim se, da se Asbóthu niso zazdeli sumljivi taki pleonazmi: *vözdublána* (= *vun* izdolbljena) kopanja *ausgehöhlter Trog*, to najlepše si *vö'zébno* (*vun* izbral) *du hast das Schönste ausgewählt*, in še posebe ta-le pleonastični germanizem: *vö* se *zgúčati sich* *ausreden*. Tudi v Küzmičevem Novem zakonu nahajamo na vsaki strani več takih *vö*: teda je *vö* šao k njemu Mat. III., 5, meče *vö* vragé IX. 34, ka ste *vö* šli glédat vu püščavo XI. 7, tudi pleonastične: nika nej tak skritoga, štero bi se *vö* nej *nazvēstilo*: i skrovnoga, štero bi se *vö* ne *zvedilo* Mat. X., 26. Primerjajmo pa še pri Küzmiči take nestvore: gori stanovši Mat. II., 14, 21, stani gori (stehe auf) 20, *doli* (!) *zapri* dveri tvoje VI. 6, in v govoru Slovenskih goric podobne: gor odpri in še celo gor ofni (*öffne!*), ali pa *kcoj* iti = *dazu gehen*, *einrücken*, torej mešanica iz slovenskega *k* in nemškega *zu*. Po takem imamo pred seboj najhujše sintaktične germanizme, katerih mrgoli po Slovenskem in ki so prešli tudi k hrvaškim kajkavcem. Na ta način so se namesto s praviimi prefiksi sestavljenih glagolov neizmerno razširili razni glagoli z adverbiji, kakor *vun*, *ven*, katerih je še danes preveč tudi v naši pisavi. Ta razlaga velja za vse Asbóthove primere, izjemo dela bržkone samo vümeti (Spreu). Ker je celo vprašanje iz mnogih ozirov zanimivo, izpregovorim pri priliki drugod o takih pojavih.

Posebno važna pa je v III. in IV. delu bibliografija vseh (seveda kolikor je to mogoče) jezikoslovnih spisov za l. 1909 in 1910, ki prinaša navadno tudi vsebino dotične knjige ali članka ali recenzije in večkrat tudi njih kratko oceno. O slovenskem jeziku poroča v III. in IV. letniku večinoma dr. J. Šlebinger. Za naše razmere se je nabralo še precej člankov iz Carniole, Časopisa za zgodovino in narodopisje, Dom in Sveta, Izvestij muzejskega društva za Kranjsko, Ljublj. Zvona, Naših Zapiskov in Zbornika Slov. Matic. Že Slovincu je prijetno, da ima vse zbrano, kar se piše v kakem letu o našem jeziku, še bolj pa tujim strokovnjakom, katerim bi brez take bibliografije ostal neznan marsikateri naš drobiž, ki pa je lahko večkrat prav koristen. Kaj pa še je le vreden podoben pregled o vseh slovanskih jezikih! Treba je samo, da indeks stvari in besed izide v vsakem letniku (tokrat v IV. tudi za III.); besedni indeks bi mogel biti bolj obširen in dobro došel bi tudi indeks pisateljskih imen.

Brez „Rocznika slawistycznego“ ne bi smela biti nobena knjižnica, ki se ozira na slavistiko. Njega cena je razmerno prav nizka, dijaki in zavodi, ki jim služijo, pa ga še dobivajo za polovico.

M. Murko.

Silvin Sardenko, Mati svetega veselja. Skrivnost vstajenja v petih dramatskih slikah. V Ljubljani 1912. Založila Katoliška bukvarna. 8°. 64 str.

Religijam se ima zahvaliti pesništvo za marsikak žlahten cvet poezije. V religijah snuje in živi duša ljudstev in vekov. Kako je s slovensko religioznostjo? Ali je preveč rimsko-katoliška, premalo naša, premalo asimilirana, da ima v naši kulturi in poeziji tako malo mesta? Do Silvina Sardenka nismo imeli nobenega religioznega pesnika, ki bi zaslužil to ime.

Z brezbarvno občeslovensko ima Sardenkova živa, globoka, individualna religioznost prav malo skupnega. Slovenska vernost je vobče nekam grčasta, oglata, bojeyita, skoro bi rekel: prisiljena. Zato mi je razumljivo, da ne vedo ceniti Sardenkove poezije včasih niti ljudje, ki se borijo za takozvano „katoliško umetnost.“

V „Materi svetega veselja“ se vrača pesnik k priljubljenemu predmetu Marija, ki mu je navdahnil izza „Mladega jutra“ že toliko nežnih akordov. Začetnim verzom rahločutnega lemenatarja je sledila pred nekaj leti pesnitev „Mater dolorosa“ in za „Romo“ letos „Mati svetega veselja“. Prej nekam jokava mehkoča je dozorela v tej pesnitvi v nežno možatost, ki se kaže tudi v obliki: preprosta, učinkovita preciznost, ki zna posvetiti s par besedami v bogato bol lepih ženskih duš. Marija ob grobu meditira:

Moj Bog in Sin in vse — v gomili.
Moj novi sin (Janez) — pa tam odhaja:
Srce za prvim sinom sili,
za drugim volja mi veleva.
A duša sred obeh sameva. Str. 10.

„Mati svetega veselja“ je namenjena odrom. Poznam občinstvo, ki ga ima pesnik pri nas za take reči na razpolago. Ker ne morem verjeti, da ga skomina učinkovati s tako nežno stvarico v zmyslu srednjeveških misterijev, sem prepričan, da bi se pesnik moral čutiti globoko užaljenega, ko bi ga o njegovih dramatskih uspehih informiral kak pohleven incognito sredi občinstva mesto notic v političnih listih. In potem — kje premore Slovenija tako minuciozno izbrušeno režijo, da bi užitek odgovarjal pesnikovim intencijam?

Pastuškin.